

ותמחה הגמרא, מדוע מפסיד הצדיק החוטא לגמרי את זכויותיו בעבר? והרי גם אם אינו נחשב עתה כצדיק, עדיין אינו צריך להחשב כרשע, שהרי אין רוב מעשיו עוונות, ואם כן, וניהוי, מדוע שלא יהיו זכויותיו ועוונותיו של צדיק שמרד, כמחצה עונות ומחצה זכויות?

אמר ריש לקיש: כאן מדובר בתוהא, שהוא מתחרט על הראשונות, שהיות והוא מתחרט על קיום המצוות, הוא מפסיד את שכן.⁽³⁾

מתניתין:

כל שישנו במקרא ובמשנה ודרך ארץ⁽⁴⁾, לא במהרה הוא חוטא. שנאמר [קהלת ד'] "והחוט"

המשולש, לא במהרה ינתק".

וכל שאינו לא במקרא, ולא במשנה, ולא

מצוה אחת, אשריו, שהכריע בעשיית מצוה יחידה, גם את עצמו, וגם את כל העולם, לכף זכות.⁽¹⁾

עבר עבירה אחת, אוי לו, שהכריע את עצמו, ואת כל העולם לכף חובה. שנאמר "וחוטא אחד יאבד טובה הרבה". מלמד הכתוב כי בשביל חטא יחיד שעשה אדם זה, אבד ממנו, ומכל העולם, טובה הרבה.⁽²⁾

רבי שמעון בן יוחי אומר: אפילו אם היה האדם צדיק גמור כל ימיו, ומרד באחרונה, איבד את

הראשונות. שנאמר [יחזקאל לג] "צדקת הצדיק, לא תצילנו ביום פשעו".

ואפילו רשע גמור כל ימיו, ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירים לו שוב רשעו. שנאמר "ורשעת הרשע לא יבשל בה ביום שבו מרשעו".

משורת הדין", מכח החידוש שבתשובה, היות ומעיקר הדין לא יתכן לעקור למפרע מעשה רע שעשה האדם. ואילו מכאן מוכח, שאפילו מעשה טוב נעקר כאשר מתחרט האדם על מעשיו הטובים, ומוכח שאין העקירה חידוש בתשובה, אלא היא סברא מעיקר הדין.

והביא את תירוצו של החפץ חיים, שבתשובה מאהבה אכן נעקר המעשה מעיקר הדין כמו שנעקר מעשה טוב כשתוהה על קיומו, והחידוש שבתשובה נעקר המעשה לפני משורת הדין הוא רק במי ששב מיראת העונש בלבד. והוא עצמו חילק שצדיק התוהה על הראשונות מפסיד רק את קיום המצוה מחמת רצון ה', אך הזכות על קיום המצוה עצמה נשאר לו. עיין בדבריו.

4. שנוהג במידות טובות בעצמו, וביחסו עם

1. המכתב מאליהו פירש על פי זה את המדרש בקהלת רבה [המובא גם בתחילת ספר מסילת ישרים] "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי".

2. הרמב"ם בפרק ג מהלכות תשובה מבאר שאין השיקול נעוץ לפי מנין הזכויות והחובות אלא רק לפי ערכם, כי יש זכות השקולה נגד כמה עוונות, ומאידך יש עבירה השקולה כנגד כמה מצוות, והשיקול הוא לפי דעתו של "אל דעות", והוא היודע האין עורכים הזכויות כנגד העוונות.

3. בקובץ הערות [ביאורי אגדות סימן ג] הקשה מכאן על דברי המסילת ישרים בפרק ב, הסובר כי זה שחרטת האדם ממעשיו הרעים עוקרת את המעשה כאילו לא נעשה, הוא רק "לפנים